

NEVINOST BEZ ZASTITE
INNOCENCE UNPROTECTED

**DUSAN MAKAVEJEV ELİYLE YENİDEN HAYAT
BULAN BİR FİLM:
KORUNAKSIZ MASUMİYET**

Gökhan Erkiç

Dusan Makavejev (1932) 1942 yılından kalma bir filmi yeniden tasarlar, düzenler ve eklemelerle zenginleştirir, filmik bir reenkarnasyonla ona yeni bir hayat sunar: 1968 doğumlu *Nevinost Bez Zastite* filmi yeniden perdeler düşer. Bu türden tuhaf işlerin kendisine her daim pek bir yakıştığı **Makavejev**, bir bakarsınız *organizmanın sırları* ile ilgilenir, bir bakarsınız *şeker film* üretimine geçer ve hatta *santral operatörü* kesmeyince **Sonia Henie** ile takıldığı bile görülür.

.....

Senaryo: Dragoljub Aleksic (1942), Dusan Makavejev & Branko Vucicevic (1968)

Görüntü Yönetmeni: Branko Perak

Kameraman: Stevan Miskovic (1942)

Kurgu: Ivanka Vukasovic

Müzik: Vojislav Kostic

Oyuncular: Dragoljub Aleksic, Ana Milosavljevic, Ivan Zivkovic, Pera Milosavljevic, Bratoljub Gligorijevic, Vera Jovanovic-Segvic

.....

Belgrad kenti İkinci Büyük Savaş sırasında Alman ordusu tarafından işgal edilir. **Makavejev**'in çocukluk kahramanlarından biri olan akrobat **Dragoljub Aleksic** (1900-1985) o ağır koşullar altında, Aleksic hakkında bir Aleksic filmi olan *Korunaksız Masumiyet*'i (Nevinost Bez Zastite, 1942) gerçekleştirir. Yugoslav sinemasının bu ilk sesli filmi, savaş yıllarının bir cilvesi midir, yoksa otoritelerin yalancı körlüğü müdür bilinmez, derin bir unutulmuşluğa terk edilir.

Savaş sonrasında, filmin Nazi işgali altında yapılmasından huylanan adli makamlarca sorgulanan **Aleksic**, anlamsız suçlamalardan aklanır. Film ise uzun yıllar boyunca unutulmuşluğa terk edilir.



Makavejev yıllar sonra duruma el koyarak, bu şanssız filme işgal yıllarına ait aktüalite belgeselleri ve filmin kadrosuyla yaptığı söyleşileri ekleyerek yeniden düzenler ve sinema tarihinin en büyük jestlerinden birine imza atar. Eski ile yeni, renkli ile siyah-beyaz, belgesel ile konulu, komedi ile trajedi harman olur, bir güzel hasat olur.

.....

Filmin konusuna gelince... Zengin ve yontulmamış Petrovic her fırsatta yaptığı gibi Maceha'yı ziyarete gelir. İkisinin de derdi Nada'dır, biri üvey kızından kurtulmak ister, diğeri onu elde etmek. Aleksic'in olaya zamanında el koymasıyla Nada kurtulur. Petrovic ve Maceha polisin ilgisine mazhar olur. Aşık çift hayatın keyfini çıkarır. Adalet yerini bulurken, zaferini ilan eden aşk olur. Hepsi bu.

.....

Yugoslav Bağımsızlık Savaşı sırasında kimi asker, kimi agit-prop elemanı, kimi asker, kimi de toplama kampı sakini olan film kadrosu, hazır karşılarında bulmuşken, içlerini kameraya dökerler, nokta ve virgüllerin yerini ünlem ve soru işaretlerine bıraktığı bir anlatımla.



Aleksic'in kardeşini oynayan **Ivan Zivkovic**, 1944 yılında, korunaklı bir halde, filmin negatifini ve ses kuşağını Rakovica köyünde toprağa gömer. Bağımsızlığın ardından, 1946 yılında, sağlam biçimde Belgrad'a teslim eder.

Hizmetçiyi oynayan **Pera Milosavljevic**, (1903-1973) ayrılıkçı Ustasa militanları tarafından sürgün edildiklerinde, Almanlarla bağlantıları olan ve karaborsadan yiyecek karşılığında negatif filmleri sağlayan kameraman **Stevan Miskovic**'in teklifini değerlendirdiklerini, mide açlıklarına çare olur ve cepleri biraz para görür düşüncesiyle yapımda yer aldıklarını söyler.

Yoksul ve yetim Nada'yı oynayan **Ana Milosavljevic** (1915-), filmde kendisine saldıran Petrovic karakterini oynayan **Bratoljub Gligorijevic**'in (1901-1943) kafasında kırdığı vazoya pek bir üzölmüş gibidir. Tecavüz saldırısı ya fazla gerçekçi olmalı ya da vazo pek kıymetli...

Üvey Anne Maceha rolündeki **Vera Jovanovic-Segvic** (1922-1998) filmi alıp gösterim turuna çıkan Aleksic'in tüm paraları ve alkışları aldığını, kendilerine ise bir şey kalmadığından yakınır.

Kameraman **Stevan Miskovic** (1907-1977) ise tam bir Monte Narcissus... Dođru düzgün bir çerçeve yapmayı bilmesede konuşmasından anlaşılan o ki her şeyin sıfır noktasıyla tanışmış bulunuyoruz!

Makavejev'in film ekibini çatı ve teraslarda, mezarlıkta ve evlerde bir araya getirip yaptığı çekimler dipnot tadında bilgiler verir: **Aleksic**'in sakatlıklarına rağmen sürdürdüğü gösteriler, zorlu yıllarda açlığa çare olan mısır ekmeği, sandaletlerin filmin finansında oynadığı rol, **Gligorijevic**'in mezar ziyaretinde hatırlanan ortak geçmiş, yapım sürecinin sıkıntıları, filmin ilk gösterimi yapıldığında çektiği ilgiye şaşırın Alman yetkililer ve **Aleksic**'in hakkında açılan davada yaptığı savunma.

.....

Filmin belgesel karakteri kazanmasında başrolü oynayan aktüalitelere oldukça zengin veriler sunuyor: Nazi işgali altındaki yıkık dökük ve alevler içindeki Belgrad... Yıkıntılar altında kalan insanları kurtarmaya çalışırken ne zaman ve nereden geleceğini bilmedikleri saldırılardan korunmak için sokaklarda koşturup duran insancıklar... 1941 Nazi saldırısı ve Stalin Hattı... Volga petroleri... Sandalet yapımı... Filmin ilk gösterimine ait fotoğraflar... Sırp propaganda belgeselleri... Üzüm hasadında kadınlar ve şarap yapımı... Prens Pavle... Komünist kurt adamlar... Askeri bandonun meydanlarda verdiği halk konseri...

.....



Filmi teknik açıdan ilginç kılan uygulamalara değinecek olursak, önceliği halı, elbise, bardak gibi elle renklendirilmiş objelere vermek gerek. Aktörlerin zaman zaman doğaçlamaya gittiklerini veren mizansenler, ekonomik kullanılan arayazılar, paralel kurgu kullanımı. **Aleksic**'in yaptığı gösteriler arasında farklı bir yere koyduğu anlaşılan uçuş gösterisiyle ilgili açıklamalar yaptığı sahne kamera-kurgu-ses üçlüsünün birleşik uygulamasıyla dikkat çekiyor: Kamera **Aleksic**'in evinin odaları arasında bir uçak gibi dolanırken ses kuşağında akrobatın olayı anlatan açıklamaları akar ve fondaki uçak motorunun sesi ilgili sahneler arasında ses köprüsü kurar.

1942 yapımı filmin tamamı kullanılmayan görüntüleri süresiyle de filmin omurgasını oluşturur. 1968 yapımı için çekilen görüntülerin ağırlığı süre açısından aşağı yukarı eşittir. Bunlara toplam süreleri 15 dakika kadar tutan aktüalite çekimleri eklenmiştir.

.....

Korunaksız Masumiyet doğrudan üzerine kurulduğu kaynak film dışında iki sinemasal referans daha taşır. Bunlardan ilki, işgal yıllarında Aleksic'in filmiyle aynı günlerde gösterime giren, **Veit Harlan**'ın yönettiği **Altın Kent** (Die Goldene Stadt, 1942) filmidir. Diğeri, insan topunun dibinde kendine yer bulan **Charlie Chaplin**'dir.



.....

Filmimize bir gösteri adamı olan, sıra dışı güç ve cesaret atraksiyonları –ki bazı gösterileri filmde yer almaz- ile dönemine imzasını atmış akrobat **Dragoljub Aleksic**'in bir portresi olarak bakabiliriz. Filmin girişinde yer alan, **Vojislav Kostic**'in **Aleksic** için bestelediği şarkı bu durumu yeterince açık eder. **Aleksandar Popovic** tarafından yazılan, övgü ve cesaret konulu şiirler de aynı amaca hizmet eder.

Unutmadan ekleyelim, projelendirilmesi bile övgüyü hak eden **Korunaksız Masumiyet**, 1968 Berlin FF'nden FIPRESCI ve Gümüş Ayı Jüri Özel ödülleri ve 1968 Chicago FF'nden Altın Hugo En İyi Film Ödülü ile döner.